

Protocol kerkdiensten en andere kerkelijke bijeenkomsten

Dit protocol is opgesteld voor gemeenten die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland. De concrete invulling van dit protocol behoort tot de verantwoordelijkheid van de kerkenraad en behoeft een lokale en op het kerkgebouw toegespitste invulling.

Dit protocol is donderdag 11 juni 2020 geactualiseerd.

Het verdient aanbeveling dat in ieder kerkgebouw een exemplaar van dit protocol en van het daarop gebaseerde gebruiksplan aanwezig zijn vanwege mogelijke controle door de gemeente.

Noot vooraf

Vanaf 1 juni 2020 mogen er 30 mensen (exclusief medewerkers) aanwezig zijn bij religieuze bijeenkomsten. Vanaf 1 juli 2020 mogen er 100 mensen (exclusief medewerkers) aanwezig zijn bij religieuze bijeenkomsten. Gemeenten kunnen gebruik maken van deze versoepeling, maar zoek niet de grenzen op van wat kan en mag. Zo is het bijvoorbeeld niet toegestaan om met meerdere groepen van 30 of 100 mensen in verschillende zalen in hetzelfde kerkgebouw bij elkaar te komen. Ondanks de versoepeling van de maatregelen is een online viering nog steeds een goed en verstandig alternatief.

Gemeentezang wordt vooralsnog afgeraden, omdat het een bron van besmetting lijkt te zijn. Dat is pijnlijk, maar ook binnen de gestelde richtlijnen is het hopelijk mogelijk om voluit kerk te zijn.

Let op: deze voorschriften kunnen worden bijgesteld. Het is van belang dat u de maatregelen vanuit de overheid blijft volgen. De richtlijnen van de Protestantse Kerk worden daar voortdurend op aangepast.

Inleiding

Dit protocol is opgesteld voor gemeenten die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland. De concrete invulling van dit protocol behoort tot de verantwoordelijkheid van de kerkenraad en behoeft een lokale en op het kerkgebouw toegespitste invulling.

Voordat een gemeente kerkelijke activiteiten – zoals erediensten – hervat, moet er een gebruiksplan worden opgesteld. Dit protocol biedt hiervoor een belangrijk handvat, tegelijkertijd is het niet allesomvattend. De situatie in iedere gemeente en elk kerkgebouw is tenslotte anders. Daarom is het gebruik van *gezond verstand* van evengroot belang.

Voor alle activiteiten geldt dat hierbij de voorschriften van het RIVM inzake hygiëne, afstand, kwetsbare personen e.d. in acht worden genomen. Deze maatregelen zijn te vinden via www.rijksoverheid.nl.

Preambule

Het is de bedoeling dat per gemeente de onderstaande aandachtspunten worden ingevuld c.q. beschreven zoals dit binnen uw lokale context passend is.

1. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het opstellen van een gebruiksplan naar aanleiding van dit protocol.
2. Het gebruiksplan van de gemeente geldt voor alle activiteiten in en rond het kerkgebouw.
3. Uitgangspunt is dat het helder en hanteerbaar is voor alle kerken, predikanten, werkers in de kerk, vrijwilligers en bezoekers.
4. Predikanten, werkers in de kerk, vrijwilligers en bezoekers houden zich aan de voorschriften van het RIVM.

Opstellen van een gebruiksplan

De kerkenraad is verantwoordelijk voor het opstellen van een gebruiksplan van elk kerkgebouw waar hij verantwoordelijk voor is. Het is mogelijk dat de kerkenraad een commissie aanstelt om de maatregelen verder te doordenken c.q. uit te voeren, maar de eindverantwoordelijkheid voor het gebruiksplan ligt bij de kerkenraad.

Het kan zijn dat het niet mogelijk is om én anderhalve meter afstand te houden én 30 (vanaf 1 juli 100) personen in het gebouw te hebben. Dan ligt het maximum aantal personen in het geval van uw gemeente dus lager. Het gebruiksplan van een gemeente is maatwerk. Het is afhankelijk van het soort activiteit en de inrichting van het kerkgebouw. Er is dus geen standaard model beschikbaar. Zorg ervoor dat het protocol makkelijk te gebruiken is en toch voldoende aansluit bij de verschillende bijeenkomsten.

Zorg dat het gebruiksplan in geprinte versie aanwezig is in het betreffende kerkgebouw.

In het gebruiksplan dienen diverse onderdelen aandacht te krijgen. De verschillende onderdelen worden in de hierop volgende hoofdstukken besproken.

De eredienst

Wat mag niet?

Meerdere diensten direct achter elkaar laten plaatsvinden.

Meerdere groepen mensen gelijktijdig in diverse zalen in het kerkgebouw plaatsen.

Dit omdat de hygiënemaatregelen dan niet in acht genomen kunnen worden en omdat de logistiek rond het gebouw (parkeren, aanrijden) dan een obstakel vormt.

Wat kan wel?

Meerdere diensten op één dag in één kerkgebouw zijn mogelijk, als ze maar op verschillende dagdelen plaatsvinden. Er moet wel ruim de tijd tussen de diensten genomen worden om het gebouw te reinigen en te ventileren.

Voor en na de kerkdienst

- *Aanstellen coördinatoren:*

Voor iedere viering dienen één (of meer) coördinator(en) te worden aangesteld. Deze coördinatoren zien toe op de maatregelen die getroffen zijn. Zij geven aan waar mensen wel/niet mogen zitten of lopen.

Overweeg deze personen hesjes te geven zodat zij duidelijk herkenbaar zijn.

Let op: er dient bij de ingang van de kerk één persoon (coördinator) te staan die mensen begroet en vraagt naar de gezondheid. Mensen met coronagerelateerde klachten mogen de kerk niet bezoeken.

Daarnaast is het van belang dat de coördinatoren ook duidelijk aangeven hoe een en ander werkt bij de garderobe: waar kunnen de jassen worden opgehangen, hoeveel mensen kunnen dit gelijktijdig doen, enz.

- *Wel/niet bezoeken van de kerk:*

De rijksoverheid heeft duidelijke voorschriften opgesteld wanneer iemand wel of niet een activiteit mag bezoeken. Kijk voor de meest actuele voorschriften op: [de website van de Rijksoverheid](#).

Mensen die 70 jaar of ouder zijn, en alle anderen die in een risicogroep vallen, beslissen zelf of zij aan de kerkdienst deelnemen. De kerk wijst op het advies van de overheid: [voorschriften van de rijksoverheid met betrekking tot risicogroepen](#).

- *Het aantal kerkgangers:*

Het aantal kerkgangers dat aanwezig mag zijn is beperkt. Vanaf 1 juni zijn dat maximaal 30 mensen, vanaf 1 juli maximaal 100 mensen. Het betreft hier het maximaal aantal bezoekers. Er mogen daarnaast de volgende medewerkers aanwezig zijn: voorganger, ouderling van dienst, organist, koster, enkele coördinatoren, enkele technici (voor online kerkdiensten) en enkele musici.

- *Voorkomen overschrijden maximaal aantal kerkgangers:*

Het maximum aantal kerkgangers is beperkt. Zorg ervoor dat het aantal toegestane aanwezigen niet wordt overschreden. Dit zal voor de ene gemeente een grotere uitdaging zijn dan voor de andere. Het werken met een reserveringssysteem is verplicht. Voorbeelden hiervan zijn:

- Mensen melden zich aan bij een contactpersoon in de gemeente. Deze houdt het aantal bij tot het maximum bereikt is.
- Aanmeldingen lopen tot een bepaald moment, bijvoorbeeld tot vrijdagavond 20.00 uur. Er wordt vervolgens geloot uit de aanmeldingen. De mensen die zijn ingeloot zijn krijgen een uitnodiging.
- Nodig mensen uit op wijkniveau, leeftijdscategorie of achternaam.
- *Binnenkomst en uitgang van het kerkgebouw:*
Geef duidelijk aan welke ingangen, welke looproutes, welke uitgangen worden gebruikt. Zorg voor desinfecterende middelen bij ingang en bij toiletten. Denk na over het al dan niet gebruiken van garderobes.
- *Koffiedrinken en ontmoeting na afloop:*
Gelet op de voorschriften van het RIVM is het dringende advies dit achterwege te laten. Zodra dit weer mogelijk is, wordt dit gemeld op de website van de Protestantse Kerk.
- *Gebruik overige ruimtes in en rondom kerkgebouwen:*
In het gebruiksplan dienen ook alle overige ruimtes in en rond het kerkgebouw te worden opgenomen. Ook voor het gebruik van deze ruimtes zijn de voorschriften van het RIVM van toepassing.
- *Hygiëne/reinigen:*
Besteed in het gebruiksplan afzonderlijke aandacht aan hygiëne en veiligheid: stel een reinigingsplan op voor het kerkgebouw en de nevenruimtes (door wie, hoe vaak). Bijzondere aandacht is noodzakelijk voor keukens en sanitaire voorzieningen.
Wat betreft het reinigen van het kerkgebouw/de kerkzaal is het belangrijk dat wordt vastgelegd hoe de kerkzaal wordt gereinigd. Denk aan afnemen van stoelen/banken, deurklinken, lessenaar, microfoons, enz. Ook goede ventilatie is belangrijk.
- *Gebruik toiletten:*
Het bezoek aan het toilet in de kerk moet tot een minimum beperkt worden. Toiletten dienen na afloop van iedere kerkdienst te worden schoonmaakt. Zorg voor zover mogelijk voor extra reinigingsmiddelen zoals hygiënedoekjes die bezoekers kunnen gebruiken voor deurklinken en toiletbrillen.

De kerkzaal

Inrichting en gebruik kerkzaal:

Uitgangspunten bij het inrichten en gebruik van de kerkzaal zijn:

- Tussen kerkgangers dient anderhalve meter afstand gewaarborgd te worden.
- Huisgenoten mogen bij elkaar zitten. Onder een huishouden verstaat het RIVM echtgenoten, geregistreerde partners of andere levensgezellen en ouders, grootouders en kinderen, voor zover zij op één adres wonen. Woongroepen, tehuizen en studentenhuizen vormen dus niet één huishouden.
- Voor iedere kerkganger dient helder te zijn waar hij/zij kan zitten. Geef dit duidelijk aan.
- Er dienen voor iedere viering één (of meer) coördinator(en) te worden aangesteld die toezien op de maatregelen die getroffen zijn en aangeven waar mensen wel/niet mogen zitten of lopen. Overweeg deze personen ook hesjes te geven zodat zij duidelijk herkenbaar zijn.

Verder is bij het inrichten en gebruik van de kerkzaal belangrijk dat:

- rekening gehouden wordt met het maximum aantal mensen dat aanwezig mag zijn;
- aandacht gegeven wordt aan looppaden/routes;
- de eerste plaats naast het gangpad niet gebruikt wordt als de gangpaden te smal zijn. Mochten er losse stoelen zijn, dan kunnen stoelen worden verwijderd zodat de gangpaden de juiste afmeting krijgen;
- bij het gebruik van bovengalerijen dienen de zitplaatsen in ieder geval op anderhalve meter afstand te zijn van de (voor)zijde van de galerij die uitzielt op de kerkzaal, zodat kerkgangers hieronder een veilige zitplaats kunnen bezetten;
- alle betrokkenen in de eredienst (voorgangers, lectoren, ouderlingen, muzikanten, koster, enz.) ook tijdens de dienst de anderhalve meter afstand bewaren. Neem bij voorkeur de lezenaar af als een andere persoon deze gebruikt tijdens de eredienst;
- het gebruiksplan de procedure voor het verlaten van het kerkgebouw beschrijft. Laat de procedure uitvoeren door de daarvoor aangewezen coördinator. Geef bijvoorbeeld aan welke rij als eerste de kerkzaal kan verlaten, zo mogelijk via verschillende uitgangen. Vermijd elkaar kruisende stromen, bij het inkomen/verlaten van de kerk, en bij garderobes en toiletten.

- indien nodig met markeringen aangegeven wordt hoe en waar mensen kunnen wachten voordat zij de kerk in kunnen;
- in het gebruiksplan ook afspraken opgenomen worden over het reinigen van de kerkzaal na afloop. Denk hierbij aan deurklinken, lessenaars, spreekstoel, microfoons, stoelen/ banken, enz.

Overige ruimtes:

Sluit ruimtes die niet gebruikt worden af, om te voorkomen dat mensen hier ongevraagd naar binnen gaan.

De kerkdienst

In en rond de kerkdienst is er nog aan aantal aspecten waarmee rekening gehouden dient te worden, zoals:

- *Muzikale medewerking aan een kerkdienst:*
Bij de opstelling van zangers (alleen mogelijk in online vieringen) en instrumentalisten dient met de anderhalve meter-regel en andere RIVM-voorschriften rekening te worden gehouden.
- *Zingen tijdens vieringen:*
Gemeentezang is vooralsnog helaas niet mogelijk. Zingen lijkt een grote bron van besmetting te zijn. Het ministerie van VWS doet daar onderzoek naar. Zolang de uitslag daarvan niet bekend is, wordt gemeentezang afgeraden. Gelukkig zijn hiervoor alternatieven.
- *Collectes:*
Het gebruik van doorgeefzakken en lange collectestokken is niet mogelijk. Overweeg het gebruik van een collecte-app. Mogelijk alternatief is de plaatsing van collecteschalen bij de uitgang. Let op: hierbij kan filevorming ontstaan. Dat is een mogelijk nadeel.
- *Kinderopvang, kindernevendienst, jeugdwerk:*
Dit is mogelijk, mits alle voorschriften in acht worden genomen. U dient voor uw eigen gebruiksplan deze voorschriften te volgen voor kinderopvang en kindernevendienst.

Voor het Jeugdwerk gelden de algemene voorschriften van het RIVM, ook het jeugdwerk kan dus - overigens te allen tijde onder voorwaarde dat voldaan wordt aan de voorschriften - plaatsvinden. Ga hierbij in overleg met vrijwilligers in het kinder- en jeugdwerk of zij zelf comfortabel zijn met het vormgeven van deze activiteiten. Zorg, indien nodig, voor aanvullende maatregelen (denk aan mondkapjes, voldoende overige hygiënemaatregelen).

Op de website www.jongprotestant.nl is een protocol voor het jeugdwerk te vinden.

Bijzondere vieringen en bediening van sacramenten

Bediening van sacramenten

- *Avondmaal:* dit kan gevierd worden mits aan alle voorschriften wordt voldaan. Dat betekent een bekertje per persoon en het brood afnemen van een schaal in plaats van aanreiken.
- *Doop:* Alhoewel de anderhalve meter afstand tussen mensen leidend is en blijft, kan een voorganger vanaf 1 juni bepaalde liturgische handelingen verrichten zonder deze afstand te handhaven. Het gaat om dopen, bevestiging van ambtsdragers, huwelijks (in)zegening en ziekenzalving.
- *Zegenen:* Alhoewel de anderhalve meter afstand tussen mensen leidend is en blijft, kan een voorganger vanaf 1 juni bepaalde liturgische handelingen verrichten zonder deze afstand te handhaven. Het gaat om dopen, bevestiging van ambtsdragers, huwelijks (in)zegening en ziekenzalving.

Overige diensten als huwelijksdiensten, belijdenisdiensten, bevestigingsdiensten van predikanten en/of kerkenraadsleden, rouwdiensten

De overige diensten kunnen plaatsvinden onder dezelfde condities zoals eerder beschreven onderaan in dit protocol. Wel is het van belang dat in het gebruiksplan specifiek aandacht wordt gegeven aan deze diensten. Daarbij is het vermijden van lichamelijk contact extra belangrijk. Denk daarbij aan:

- zegenen (zie onder kopje 'bediening van sacramenten')
- het feliciteren of condoleren zonder fysieke aanraking;
- de aanwijzingen van de uitvaartleider bij rouwdiensten; hij of zij is via de uitvaartbranche geïnformeerd.

Bijeenkomsten anders dan kerkdiensten

Wat zijn 'bijeenkomsten anders dan kerkdiensten'?

Onder bijeenkomsten anders dan kerkdiensten kunt u denken aan: vergaderingen, beroepingswerk, gemeentevergaderingen, jeugdwerk, zittingen van kerkelijke rechtspraak, bijeenkomsten in het kader van visitatie, enz. Daarnaast valt te denken aan kringwerk en andere vormen van groepswork met een vormend en geloofsopbouwend karakter.

Hoewel het ernaar uitziet dat binnenkort weer meer activiteiten mogelijk zijn, is het goed om per activiteit na te gaan of het handig is die (al) te plannen. Een gemeenteweekend kan wellicht beter nog even wachten. Ga daarom bij alle activiteiten het volgende na:

- Kunnen we de bijeenkomst uitstellen? Zo ja: uitstellen.
- Is het mogelijk digitaal te vergaderen? Zo ja: digitaal.
- Zijn er toch zwaarwegende redenen elkaar fysiek te ontmoeten? Noodzaak hiertoe per keer afwegen.

Waar het gaat om fysieke ontmoetingen zoals vergaderingen etc. is er het advies die in het kerkgebouw te houden, omdat daar de maatregelen genoemd in het gebruiksplan rond hygiëne gelden. Als het om kleinschalige vormen van groepswork gaat, kan het kerkgebouw ook daarvoor ingezet worden als ruimte om bijeen te komen. Daarnaast is het mogelijk dit soort activiteiten in de buitenruimte te organiseren, bijvoorbeeld in (kerk)tuinen. Ook activiteiten waarbij in tweetallen in de openbare ruimte gewandeld wordt zijn mogelijk. Bijeenkomsten binnenshuis (m.u.v. het kerkgebouw) worden voorlopig ontraden.

Ook voor huurders van het kerkgebouw die religieuze bijeenkomsten organiseren geldt het gebruiksplan van de gemeente. Heeft de gemeente een huurder die geen kerkelijke activiteiten organiseert? Dan raden wij vooralsnog af de ruimte aan deze huurder te verhuren.

Specifieke aanwijzingen voor bijeenkomsten anders dan kerkdiensten

- *De verkiezing van predikanten en de voorbereiding van deze verkiezing*
In sommige gevallen zal het gesprek o.g.v. ord. 3-3-1 met het breed moderamen van de classicale vergadering fysiek plaatsvinden. Met een beoogde kandidaat houdt de beroepingscommissie over het algemeen een gesprek. Dit gesprek kan niet goed digitaal plaatsvinden. Deze bijeenkomsten blijven onder de 30 deelnemers.
De verkiezingsbijeenkomst van de gemeente zal in veel gemeenten meer dan 30 personen betreffen. Het kan daarom wenselijk zijn de bijeenkomst uit te stellen tot juli (maximaal 100 personen, mits het gebruiksplan dat toelaat). Zo nodig werkt men met meerdere verkiezingsbijeenkomsten. Tussen de bijeenkomsten moet wel voldoende tijd zitten om het gebouw te reinigen en te grote stromen van mensen bij het gebouw te voorkomen.
Men kan ook werken met twee volmachten per persoon (ord. 2-3-4). In gemeenten waar in de verkiezingsregeling volmachten niet zijn opgenomen, kan de kerkenraad met een beroep op art. XIX van de kerkorde alsnog volmachten mogelijk maken. De kerkenraad dient zich er (extra) voor in te spannen dat de procedure rond de verkiezing tijdig voor iedereen duidelijk is. De gang van zaken rond de bevestigings- of verbintenisdienst kunt u vinden in het protocol kerkdiensten.
- *De verkiezing van ouderlingen en diakenen en de voorbereiding van deze verkiezing*
Bij ouderlingen en diakenen is een verkiezing alleen nodig als er meer kandidaten zijn dan vacatures.
De verkiezingsbijeenkomst van de gemeente zal in veel gemeenten meer dan 30 personen betreffen. Het kan daarom wenselijk zijn de bijeenkomst uit te stellen tot juli (maximaal 100 personen, mits het gebruiksplan dat toelaat). Zo nodig werkt men met meerdere verkiezingsbijeenkomsten (op verschillende dagen). Men kan ook werken met volmachten (ord. 2-3-4). In gemeenten waar in de verkiezingsregeling volmachten niet zijn opgenomen, kan de kerkenraad met een beroep op art. XIX van de kerkorde alsnog volmachten mogelijk maken. De kerkenraad dient zich er (extra) voor in te spannen dat de procedure rond de verkiezing tijdig voor iedereen duidelijk is.
Indien de gemeente gebruik maakt van een stembusverkiezing moet er een stembureau worden ingericht op een manier die voldoet aan de richtlijnen van het RIVM. Ook hier moet, net als bij kerkdiensten, nagedacht worden over in- en uitgang en looproutes, zodat er anderhalve meter afstand gehouden kan worden. Het is gewenst om een coördinator aan te stellen die hierop toeziet. Normaal gesproken kunnen

mensen blijven om te horen wat de uitkomst van de telling is. Onder de huidige omstandigheden is dat niet mogelijk.

De gang van zaken rond de bevestigings- of verbintenisdienst kunt u vinden in het protocol kerkdiensten.

- *De dagelijkse voortgang van het gemeentewerk door de kerkenraad (indien mogelijk door moderamen of kleine kerkenraad)*

Indien nodig kunnen het moderamen, de (kleine) kerkenraad, het college van kerkrentmeesters, het college van diakenen en commissies weer fysiek vergaderen tot 30 deelnemers in juni (tot 100 in juli).

- *Jeugdwerk*

Vanaf 11 mei: onder begeleiding mogen er buitenactiviteiten plaatsvinden. Voor jeugd tussen 13-18 jaar wordt gehandhaafd op de anderhalve meter onderlinge afstand.

Vanaf 1 juni mogen er weer binnenactiviteiten plaatsvinden met maximaal 30 aanwezigen (tot 100 in juli).

Zie ook protocol jeugdwerk op www.jongprotestant.nl.

- *De bemiddeling in conflicten (door bijvoorbeeld visitatie en/of classispredikant)*

In sommige gevallen is bemiddeling direct nodig en kan deze alleen plaatsvinden door een ontmoeting van personen. Dit gesprek kan in sommige gevallen ook niet-digitaal plaatsvinden. Deze bijeenkomsten blijven onder de 30 deelnemers.

Bijeenkomsten met de visitatoren en de gemeenten blijven tot 1 juli onder de 30 personen of worden uitgesteld. Kan de bijeenkomst niet tot juli wachten? Dan wordt de bijeenkomst zo mogelijk (deels) digitaal gedaan of over meerdere (kleine) groepen verspreid (over meerdere dagen). In een uiterst geval, alleen als een andere of latere interventie geen oplossing biedt, kan in juni een bijeenkomst (met inachtneming van de basisregels van het gebruiksplan) tot 100 personen worden gehouden. Dit kan alleen als de continuïteit van het werken van/in de gemeente onaanvaardbaar in gevaar komt. In zo'n geval wordt de voorzitter van de betreffende veiligheidsregio op de hoogte gesteld van de noodverordening.

- *Kerkelijke rechtspraak*

Indien nodig kan in juni fysiek overleg of een zitting plaatsvinden tot 30 deelnemers. (In juli tot 100 deelnemers.)

N.B. Voor al het bovenstaande geldt: leg het vast in het gebruiksplan.

Slotbepaling

Dit protocol is in opdracht van het moderamen opgesteld door de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland en ter informatie voorgelegd aan het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO).

Voor vragen kunt u contact opnemen met dienstenorganisatie, via (030) 880 18 80 of een mail naar info@protestantsekerk.nl. Voor actuele informatie en praktische toepassingen kunt u de website van de Protestantse Kerk raadplegen: www.protestantsekerk.nl/corona.